

TOMASZ MŁYNARSKI

FRANCJA W PROCESIE UWSPÓLNOTOWIENIA
BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO I POLITYKI KLIMATYCZNEJ
UNII EUROPEJSKIEJ

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU Jagiellońskiego
WYDANIE I, KRAKÓW 2013, SS. 353

„Francja jest jednym z adresatów procesu europeizacji sektora energetycznego, ale także aktywnym architektem modelującym treść tego skomplikowanego procesu”¹ – czytamy we wstępie książki pod tytułem *Francja w procesie uwspólnotowienia bezpieczeństwa energetycznego i polityki klimatycznej Unii Europejskiej* autorstwa Tomasza Młynarskiego. Cytat wskazuje na dwutorowość analizy autora, który przedstawia rolę Francji nie tylko jako biernego uczestnika polityki unijnej, ale jako aktywnego jej kreatora, co stanowi o oryginalności recenzowanej pozycji i jest jedną z głównych jej zalet.

Autor książki jest doktorem nauk humanistycznych i adiunktem w Katedrze Stosunków Międzynarodowych i Polityki Zagranicznej w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Publikacja została wydana przy dofinansowaniu ze środków tego Instytutu przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 2013 roku.

T. Młynarski specjalizuje się w tematyce polityki zagranicznej Francji i jej roli we współczesnych stosunkach międzynarodowych, na co wskazują takie jego prace, jak: *Francja wobec głównych problemów reformy instytucjonalnej Unii Europejskiej w XXI w.* (2006 r.) oraz *Strategia i koncepcje bezpieczeństwa Francji* (2010 r.).

Książkę rozpoczyna bardzo obszerny wstęp, w którym przedstawiony jest cel badawczy pracy wraz z pytaniami badawczymi oraz hipotezami, a także

¹ T. Młynarski, *Francja w procesie uwspólnotowienia bezpieczeństwa energetycznego i polityki klimatycznej Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, s. 18.

metody badawcze zastosowane przez autora. Celem T. Młynarskiego jest: „ukazanie roli Francji, głównego aktora w formułowaniu współpracy w sektorze energetycznym we Wspólnotach Europejskich/Unii Europejskiej”². Autor podkreśla wielokrotnie, że jego intencją jest pokazanie wyjątkowości Francji oraz jej interesów w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej (UE). Wśród pytań badawczych uwagę przyciąga na przykład to, o sposób, w jaki Francja definiuje swoją politykę energetyczną w rosnącym kontekście europejskim, czy to, w jakim stopniu gotowa jest scedować suwerenne uprawnienia w ramach zewnętrznej polityki energetycznej. Autor stawia hipotezę, że poprzez uwspólnotowienie polityki energetycznej Francja jest zmuszona do rezygnacji ze swojej przewagi konkurencyjnej oraz że swoboda Francji jest ograniczona także w zewnętrznym wymiarze tej polityki³. Problem analizowany jest na trzech płaszczyznach – krajowej, regionalnej oraz globalnej, co autor stara się odzwierciedlić w trzyczęściowej strukturze tekstu.

We wstępie książki wyjaśnione są także pojęcie i definicje bezpieczeństwa energetycznego, do których autor odwołuje się w dalszych rozważaniach. Ponadto skrótowo przedstawione są główne dotychczasowe kierunki badań nad bezpieczeństwem energetycznym we Francji. Autor opisuje też strukturę swojej pracy oraz dostępną bazę źródłową.

Publikacja składa się z trzech części obejmujących dziesięć rozdziałów. Część pierwsza poświęcona jest przede wszystkim polityce energetycznej Francji. Rozpoczynający ją rozdział pierwszy przedstawia koncepcje teorii integracji europejskiej. W rozdziale drugim opisuje sytuację energetyczną Francji, jej zasoby surowcowe i wybór miksu energetycznego, a dopiero w trzecim poznajemy historię rozwoju polityki energetycznej Francji, jej koncepcje i założenia, a następnie instytucje i głównych aktorów sektora energetycznego. Odrębny rozdział poświęcony jest historii rozwoju energetyki jądrowej we Francji, jej obecnego znaczenia dla gospodarki, a także dla społeczeństwa, oraz jej dalszych perspektyw.

Drużga część książki, najobszerniejsza, poświęcona jest przedstawieniu problemów wspólnej polityki energetycznej Unii Europejskiej. Autor opisuje historię polityki energetycznej od powołania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali do wdrożenia wewnętrznego rynku energii UE. W kolejnym rozdziale podejmuje się wyjaśnienia procesu liberalizacji sektora energetycznego we Francji, pokazując bariery tej liberalizacji oraz ewolucję francuskich postaw wobec niej i ostatecznie – adaptację sektora do reguł uwspólnotowienia rynków energii. Odrębnie

² *Ibidem*, s. 17.

³ *Ibidem*, s. 20.

ukazany jest problem kształtowania się zewnętrznego wymiaru unijnej polityki energetycznej. W rozdziale siódmym autor zarysowuje ewolucję kompetencji unijnych w tej dziedzinie, robiąc ich przegląd w poszczególnych traktatach, oraz przedstawia dostępne dziś instrumenty wewnętrznej polityki energetycznej UE. Porusza także sprawy zróżnicowania strategii energetycznych państw członkowskich. W następnym rozdziale naświetla francuskie podejście do problemu oraz tłumaczy francuską wizję zewnętrznego wymiaru unijnej polityki energetycznej. Opisuje ponadto kierunki i praktykę polityki energetycznej Francji w wymiarze jej polityki zagranicznej. Między innymi porusza stosunek Francji do Dalekiej Północy, do krajów w basenie Morza Śródziemnego oraz do Rosji.

Część trzecia książki, objętościowo najmniejsza, skupia się na przedstawieniu klimatycznych implikacji dla polityki energetycznej Unii Europejskiej. Obejmuje dwa rozdziały: opis historii rozwoju polityki klimatycznej UE oraz stosunek Francji wobec rozwoju tej polityki. Autor zaznacza swoje stanowisko wobec skutków unijnej polityki klimatycznej dla Polski, poświęcając podrozdział tematowi wyzwań związanych z systemem handlu uprawnieniami do emisji (ETS) dla Polski. Interesującą częścią ostatniego rozdziału jest także wskazanie ograniczeń i trudności w implementacji polityki klimatycznej na poziomie krajowym – we Francji.

Każdy rozdział opracowania kończą wnioski, które, mimo że zebrane są w zaledwie kilku punktach, stanowią uporządkowane i zwięzłe podsumowanie najważniejszych twierdzeń autora, łatwe do odnalezienia dla czytelnika.

W zakończeniu książki Tomasz Młynarski przedstawia swoje ogólne poglądy na proces kształtowania się europejskiej polityki energetycznej oraz postawę Francji w tym procesie. Określa ją na podstawie czterech wyznaczników postaw: samowystarczalności (*autosuffisance*), protekcjonizmu, pragmatyzmu oraz promocji⁴. Ponadto nie odwołuje się do szczegółowych wniosków wyciągniętych w poszczególnych rozdziałach, ale przedstawia wnioski ogólne, które po części kondensują jego dotychczasowe uwagi. Zbiera je skrótowo w pięciu punktach. Prowadzi go to do ostatecznej konkluzji, która w prosty, ale celny sposób podsumowuje idee książki, gdyż twierdzi, że: „bez Francji «Europa energii» nie istnieje, ale Francja zachowuje specyficzne interesy w jej tworzeniu”⁵.

Książka zawiera także wykaz ważniejszych skrótów i terminów oraz załączniki, spis rysunków i tabel, bibliografię, *résumé* w języku francuskim, a także indeks osobowy.

⁴ *Ibidem*, s. 299.

⁵ *Ibidem*, s. 301.

Do głównych zalet tej publikacji można zaliczyć wspomnianą już próbę analizy roli Francji z jednej strony jako uczestnika procesu uwspólnotowienia polityki energetycznej, z drugiej zaś jako jego współtwórcy. Analiza obejmuje zarówno wpływ polityki unijnej na politykę energetyczną Francji, sposób jej wdrażania przez Francję i towarzyszące temu bariery (szczególnie w rozdziale 6 na temat liberalizacji rynku energii we Francji), ale także dowodzi działań i wysiłków Francji w kształtowaniu wspólnej polityki energetycznej UE, między innymi poprzez promowanie niektórych jej obszarów (na przykład w rozdziale 10 na temat promocji celów klimatycznych przez Francję). Dzięki temu podejściu analiza jest niewątpliwie bardziej całościowa i umożliwia pogłębienie rozważań nad rolą Francji, a także nad samym procesem europeizacji polityki energetycznej. Autor podkreśla kilkakrotnie, że to dobrze zdywersyfikowanej strukturze dostaw i produkcji energii Francja zawdzięcza swoją silną pozycję i stanowisko wobec unijnej polityki energetycznej.

Kolejną zaletą książki jest umiejętne opisanie i wyjaśnienie wyjątkowości Francji, jej motywów i intencji politycznych oraz specyficznej pozycji na arenie międzynarodowej. Tomasz Młynarski analizuje ten temat z dużą dokładnością. Można uznać to za najbardziej wartościowy element książki.

Specyfika Francji polega przede wszystkim na bardzo rozwiniętym programie energetyki jądrowej, któremu kraj ten zawdzięcza ponad 80% wytworzonej energii pierwotnej⁶. W rozdziale poświęconym energetyce jądrowej autor pisze: „poznanie preferencji i uwarunkowań związanych z energetyką jądrową stanowi niezbędny element dalszej analizy polityki energetycznej Francji”⁷.

Autor nie ogranicza swej analizy tylko do elementu wyjątkowości Francji. Opisując proces liberalizacji sektora energetycznego, poświęca sporo miejsca przedstawieniu historii i tradycji interwencjonizmu państwowego we Francji. Argumenty te służą między innymi do pokazania, na czym polegała francuska „odporność na uwspólnotowienie” i „mała zdolność adaptacyjna” we wdrażaniu reguł wspólnej polityki energetycznej⁸.

Opis historii relacji francusko-rosyjskich jest kolejnym elementem, dzięki któremu autor wyjaśnia specyfikę pozycji Francji w stosunkach międzynarodowych, a jednocześnie naświetla przyczynę pogłębienia się rozdzwiewu interesów wspólnotowych, unijnych i narodowych (tutaj mianowicie francuskich koncernów energetycznych). W swojej analizie autor obejmuje także bieżą-

⁶ *Ibidem*, s. 56.

⁷ *Ibidem*, s. 111.

⁸ *Ibidem*, s. 149.

cą problematykę kapitałowego zaangażowania firm francuskich w gazociągi Nord Stream i South Stream⁹.

Kolejnym przykładem pokazania specyficznej pozycji Francji jest przedstawienie jej dążenia do uznania energii jądrowej za czyste źródło energii na arenie międzynarodowej¹⁰. „Dyplomacja atomowa” w świetle przywództwa klimatycznego – na poziomie globalnym przekłada się na poziomie unijnym na przykład we francuskim postulatcie wprowadzenia podatku węglowego¹¹. Obie inicjatywy nie spotkały się jednak, jak dotychczas, z wystarczającym poparciem pozostałych uczestników procesu. Autor posługuje się wieloma przykładami w celu wiernego przedstawienia specyficznego stanowiska Francji i jej motywów politycznych.

We wstępie książki, przy omawianiu źródeł pracy, Tomasz Młynarski wskazuje na istniejącą lukę badawczą, a mianowicie na brak opracowań, które odnoszą się do specyficznej roli Francji w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego w Unii Europejskiej. Wydaje się jednak, że zaproponowana przez autora analiza jest szersza niż pierwotny jej plan. Chociażby zakres omówionej problematyki w ramach polityki energetycznej jest znacznie obszerniejszy niż tylko kwestia realizacji celu bezpieczeństwa energetycznego. Autor poświęca kilka rozdziałów na ogólny opis historii rozwoju wspólnej polityki energetycznej, zewnętrznej polityki energetycznej UE oraz polityki klimatycznej. Cztery rozdziały nie dotyczą w najmniejszym stopniu problematyki francuskiej.

Wydaje się, że jest to jedyny mankament publikacji. Zbyt szeroki zakres pracy, obejmujący wiele wątków spoza obszaru pytań badawczych, może stanowić uszczerbek dla konsekwentnie przeprowadzonej myśli autora.

Na zakończenie warto przywołać konkluzje, wyrażone przez autora w stwierdzeniu, że „Francja chce «Europy energii» ale po francusku”¹². Można więc uznać, że Francja powinna być wzorem dla innych krajów, jak chronić własne interesy, przy jednoczesnym kreatywnym wpływie na pogłębianie procesu integracji europejskiej.

Podsumowując, należy przyznać, że książka jest godna polecenia zarówno politologom, ekspertom od stosunków międzynarodowych, jak i wszystkim zainteresowanym unijną polityką energetyczną i klimatyczną, a w szczególności rolą Francji w ich współtworzeniu.

Magdalena Vallebona

⁹ *Ibidem*, s. 229–230.

¹⁰ *Ibidem*, s. 273.

¹¹ *Ibidem*, s. 286.

¹² *Ibidem*, s. 301.